

Järjestöbarometrin
erillistarkastelu
vuosina 2005–2014
rekisteröidyistä ja
purkautuneista
sosiaali- ja terveysalan
yhdistyksistä

Sosiaali- ja terveysyhdistysten vuosikymmen

Juha Peltosalmi

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry

SOSTE

Sisällys

JOHDANTO	3
1 SOSIAALI- JA TERVEYSYHDISTYSTEN REKISTERÖINTIEN JA PURKAUTUMISTEN MÄÄRÄ	5
1.1 Uusien yhdistysten rekisteröinnit	5
1.2 Yhdistysten purkautumiset	6
1.3 Yhdistysten rekisteröintien ja purkautumisten määrän suhde	6
2 REKISTERÖIDYT JA PURKAUTUNEET SOSIAALI- JA TERVEYSYHDISTYKSET	8
2.1 Uudet rekisteröidyt yhdistykset	8
2.2 Purkautuneet yhdistykset	15
3 SOSIAALI- JA TERVEYSYHDISTYSTEN REKISTERÖINTIEN JA PURKAUTUMISTEN ALUEELLINEN JAKAANTUMINEN	17
3.1 Uusien yhdistysten rekisteröinnit maakunnittain ja kunnittain	17
3.2 Yhdistysten purkautumiset maakunnittain ja kunnittain	19
4 YHTEENVETOA	22
LÄHTEET	24
LIITTEET	25

Taustaa

Järjestöbarometri on tehty vuosittain vuodesta 2006. Siinä on muun ajankohtaisen sosiaali- ja terveysjärjestöjen toiminnan, toimintaedellytysten ja toimintaympäristön kuvauksen ohella tarkasteltu alan järjestökentän muutoksia. Joka vuoden raportissa on katsaus edellisvuoden aikana rekisteröityihin uusiin alan yhdistyksiin ja rekisteristä poistuneisiin purkautuneisiin yhdistyksiin. Nyt vuonna 2015, kun katsaus tehdään vuoden 2014 tapahtumista, tulee täyteen kymmenen vuoden aikasarja yhdistysten rekisteröinneistä ja purkautumisista.

Vastaisuudessa Järjestöbarometri tehdään joka toinen vuosi. Koska seuraava barometri julkaistaan vasta 2016, uusien ja purkautuneiden yhdistysten kymmenen vuoden aikasarjaa tarkastellaan erikseen jo nyt tässä erillisessä verkkojulkaisussa.

Rekisteröidyt yhdistykset aineistona

Järjestöbarometrissa keskitytään tarkastelemaan rekisteröityjä yhdistyksiä. Yhdistyslaki¹ määrittelee rekisteröitymättömän ja rekisteröidyn yhdistyksen eron. Rekisteröity yhdistys on rekisteröimättömästä poiketen oikeushenkilö, eli se saa esimerkiksi tehdä sopimuksia, ottaa lainaa ja hankkia omaisuutta.

Koska Järjestöbarometrin tarkastelut koskevat rekisteröityjä yhdistyksiä, Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämä yhdistysrekisteri on keskeisin niistä saatavan tiedon lähde. Yhdistysrekisteri pohjautuu vuoden 1919 ensimmäiseen yhdistyslakiin ja sinne on kyseisestä vuodesta lähtien rekisteröity lähes 216 000 yhdistystä. Tämä paljastuu yhdistysrekisterin yhdistyksille antamasta juoksevasta rekisterinumerosta². Tällä hetkellä rekisterissä on yli 142 000³ eri alojen rekisteröityä yhdistystä. Sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä on arviolta noin 10 000⁴. Niiden tarkasta määrästä ei ole tietoa, sillä Patentti- ja rekisterihallitus on luokitellut rekisteriin ilmoitetut yhdistykset niiden toimialan mukaan vasta 2000-luvun alkupuolelta lähtien, eikä tämänhetkinen luokitus kata kuin murto-osan rekisteröidyistä yhdistyksistä.

Suomalaisen kollektiivisen toiminnan erityispiirre on rekisteröityjen yhdistysten hallitseva asema (Siisiäinen & Kankainen 2009). Yhdistyksiä on rekisteröity karkeasti ottaen lähes 2 000 yhdistyksen vuosivauhtia. Uusien yhdistysten perustaminen on aina liittynyt eri aikakausien yhteiskunnalliseen tilanteeseen ja erilaisille ihmisryhmille syntyneisiin intresseihin ja tarpeisiin. Yhdistyslaitoksen kehityksessä ja eriytyemisessä voidaan erottaa selkeitä profiloitumisjaksoja. Puoluepoliittisten yhdistysten rekisteröintien osuus on ollut suurimmillaan 1920-luvulla ja 1970-luvulla, ammatillisen järjestäytymisen vilkkain aika 1930–1950-luvuilla ja vuosituhannen vaihe puolestaan muodostaa uusien harrastusyhdistysten synnyn vahvan ajanjakson (emt.).

¹ <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>

² Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti. (tieto 28.9.2015)

³ Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti. (tieto 28.9.2015)

⁴ Arvio perustuu Siisiäisen (2002) yhdistysrekisteritarkasteluihin, joiden mukaan sosiaali- ja terveysalan yhdistysten osuus uusien yhdistysten rekisteröinneistä on ollut noin kuusi prosenttia.

Myös sosiaali- ja terveysjärjestökenttä on dynaaminen ja kehittyy koko ajan. Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten rekisteröinnit heijastelevat yhteiskunnan ilmiöitä ja tapahtumia sekä ihmisten yksilöllisiä ja eriytyviä tarpeita. Esimerkiksi 1940- ja 1950-luvuilla organisoitui nopeaan tahtiin uutta järjestötoimintaa turvaamaan sodissa vammautuneiden tarvitsemia palveluja sekä vastamaan sotien myötä kasvaneisiin lastensuojelun tarpeisiin. 1960- ja 1970-luvuilla eläkelainsäädännön uudistukset ja eläkeläisten kasvava määrä synnyttivät laajan eläkeläisjärjestöjen verkoston ja 1990-luvulla lamavuosien myötä kasvanut työttömyys johti siihen, että tuolloin rekisteröitiin suurin osa nykyisistä työttömien yhdistyksistä. Uusiin diagnoosi-, potilas- ja vamma-ryhmiin liittyviä yhdistyksiä rekisteröidään vuosittain.

Yhdistysrekisteriaineistoihin pohjautuvat tutkimukset osoittavat, että rekisterissä olevien sosiaali- ja terveysalan yhdistysten suhteellisen korkean keski-ikä perusteella niiden toiminnalla on jatkuvuutta, mutta myös uusia yhdistyksiä perustetaan vilkkaasti: sekä terveysalan yhdistyksistä että vammaisyhdistyksistä noin 40 prosenttia on syntynyt vuoden 1980 jälkeen. Lisäksi sosiaali- ja terveysalan yhdistysten osuus kaikista uusien yhdistysten rekisteröinneistä on kasvanut hie- man 1990-luvulta alkaen. (Siisiäinen & Kankainen 2009).

Järjestöbarometrin aikasarja-aineisto yhdistysten rekisteröinneistä ja purkautumisista

Järjestöbarometrin uusien yhdistysten aikasarja-aineisto on koottu yhdistysrekisteristä tilaamalla sieltä vuosittain luettelo rekisteröidyistä sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä⁵. Luettelot on tarkistettu ja muokattu vastaamaan Järjestöbarometrissa käytettyä sosiaali- ja terveysalan yhdistysten määrittelyä.

Yhdistykset on myös luokiteltu uudelleen Järjestöbarometrissa käytetyllä toimialaluokituksella. Se on tehty yhdistyksen nimen mukaan. Jos luokitusta ei ole pystytty tekemään yhdistyksen nimen perusteella, tarvittava tieto on hankittu internet-hauilla ja viime kädessä on tilattu yhdistysten säännöt Yhdistysrekisteristä. Eri alojen yhdistysten rekisteröintien kokonaismäärästä on poimittu tieto vuosittain Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetistä⁶.

Purkautuneiden yhdistysten aikasarja-aineisto on kerätty Patentti- ja rekisterihallituksen PURKKI-tietokannasta⁷. Sosiaali- ja terveysyhdistykset on poimittu sieltä vuosittain aineistoon nimen perusteella. Epäselvissä tapauksissa yhdistysten toimialasta on haettu tietoa lähinnä internetiä apuna käyttäen. Tästä huolimatta yksittäisiä purkautuneita alan yhdistyksiä on voinut jäädä tunnistamatta ja poimimatta aineistoon.

Tämän julkaisun ensimmäisessä luvussa tarkastellaan sosiaali- ja terveysyhdistysten rekisteröintien ja purkautumisien määrää kymmenen viime vuoden aikana. Toisessa luvussa tehdään katsaus siihen, millaisia uudet alan yhdistykset ovat ja millaisia yhdistyksiä on purkautunut. Kolmannessa luvussa rekisteröintien ja purkautumisten määrää tarkastellaan alueellisesti maakunnittain ja kunnittain. Alueelliset tarkastelut on tehty yhdistysten kotikuntatiedon perusteella vuoden 2015 maakunta- ja kuntajakojen mukaan.

⁵ Vuoteen 2011 saakka yhdistysrekisteristä on saatu karkean toimialaluokituksen (Peltosalmi & Siisiäinen 2001) mukainen ja vuodesta 2012 alkaen tarkemman luokituksen (Peltosalmi & Siisiäinen 2010) mukainen listaus syntyneistä sosiaali- ja terveysalan yhdistyksistä.

⁶ <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/ryhaku.htm>

⁷ <http://yhdistysrekisteri.prh.fi:9057/haku.htm>

1 SOSIAALI- JA TERVEYSYHDISTYSTEN REKISTERÖINTIEN JA PURKAUTUMISTEN MÄÄRÄ

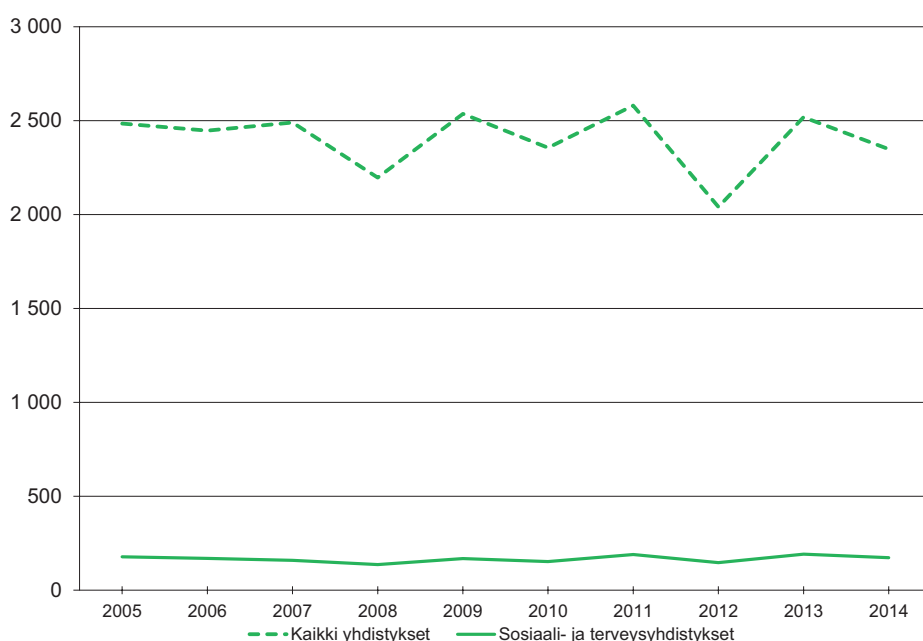
1.1 Uusien yhdistysten rekisteröinnit

Kymmenen viime vuoden aikana, eli vuosina 2005–2014 Suomessa on rekisteröity noin 24 000 uutta eri alojen yhdistystä (Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti). Joka vuosi on rekisteröity siis keskimäärin 2 400 ja viikoittain lähes 50 uutta yhdistystä. Vuosittainen rekisteröintimäärä oli pienimmillään 2 041 vuonna 2012 ja suurimmillaan 2 580 vuonna 2011 (kuvio 1).

Yhdistyksiä on syntynyt nyt keskimäärin enemmän kuin 1900-luvulla, jolloin rekisteröintien vuosikeskiarvo oli noin 2 000 (Siisiäinen 2002). Vuosittainen vaihtelu on tosin ollut hyvin suurta, sillä esimerkiksi sotavuosina uusia yhdistyksiä rekisteröitiin alle sata vuodessa, mutta niiden jälkeen vuosina 1946 ja 1947 yli 3 000. Myös vuosina 1996–1998 ylitettiin 3 000 uuden yhdistyksen raja. (Emt.)

24 000 uudesta yhdistyksestä 1 664 eli seitsemän prosenttia on sosiaali- ja terveysyhdistyksiä. Alan yhdistysten rekisteröintimäärä kymmenen viime vuoden kuluessa vastaa pitkän aikavälin keskiarvoa, sillä kaikista 1900-luvun rekisteröinneistä sosiaali- ja terveysyhdistysten osuus oli kuusi prosenttia (Siisiäinen, 2002).

Vuosittain on rekisteröity keskimäärin 166 ja viikoittain noin kolme uutta sosiaali- ja terveysalan yhdistystä. Rekisteröintimäärä on vaihdellut niin, että pienimmillään se oli 136 vuonna 2008 ja suurimmillaan 192 vuonna 2013.

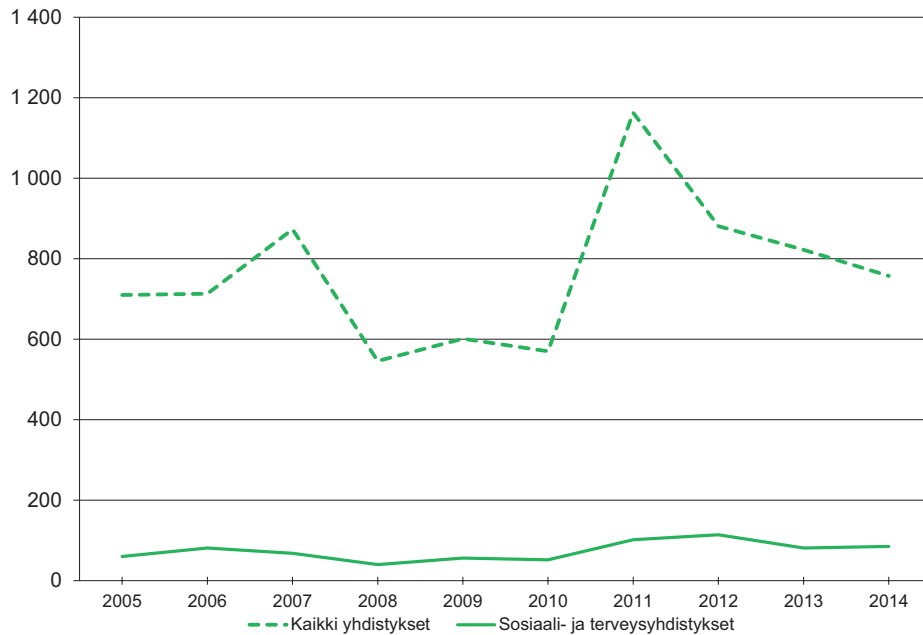

KUVIO 1. Vuosittaiset uusien yhdistysten rekisteröintien määrät Suomessa 2005–2014.

1.2 Yhdistysten purkautumiset

Vuosina 2005–2014 Suomessa on purkautunut yhteensä noin 7 600 eri alojen yhdistystä (PRH:n PURKKI-tietokanta). Vähiten yhdistyksiä purkautui vuonna 2008, 546 yhdistystä ja eniten vuonna 2011, 1 163 yhdistystä (kuvio 2).

Kaikista purkautuneista yhdistyksistä 738 eli kymmenen prosenttia on nimen perusteella arvioiden sosiaali- ja terveysyhdistyksiä. Alan yhdistysten purkautumisia on ollut enimmillään 114 vuonna 2012 ja vähimmillään 40 vuonna 2008. Vuoden 2012 muita korkeampaa lukua selittää sotainvalidi- ja -veteraaniyhdistysten purkautumisten suuri määrä. Osa eri vuosien purkautumisista liittyy paikallisyhdistysten yhdistymisiin esimerkiksi kuntaliitostilanteissa. (Järjestöbarometri 2013.)

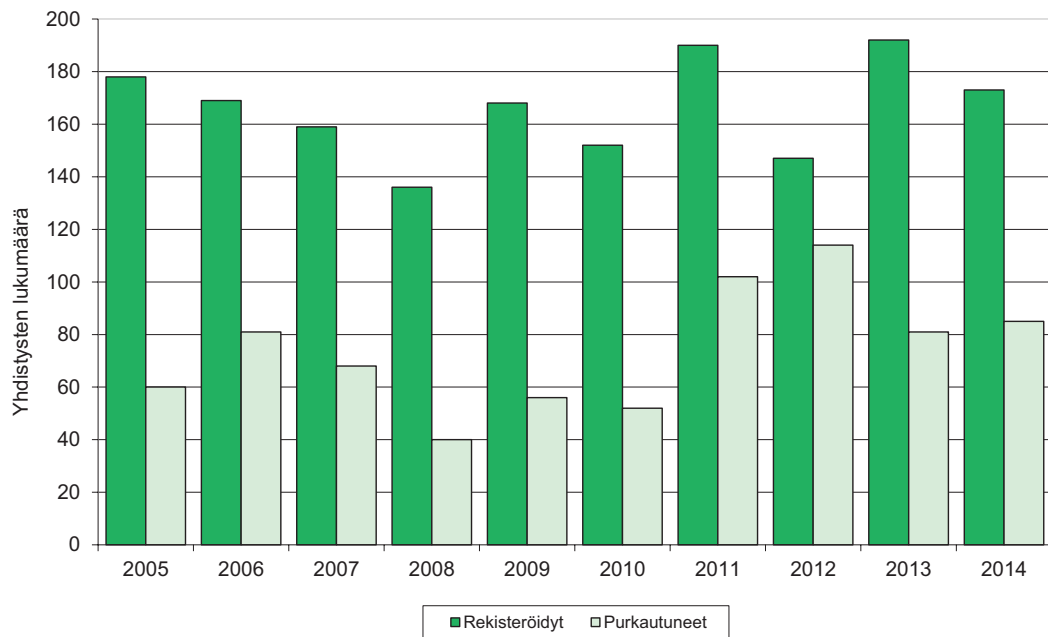
KUVIO 2. Vuosittaiset yhdistysten purkautumisten määrät Suomessa 2005–2014.

1.3 Yhdistysten rekisteröintien ja purkautumisten määrän suhde

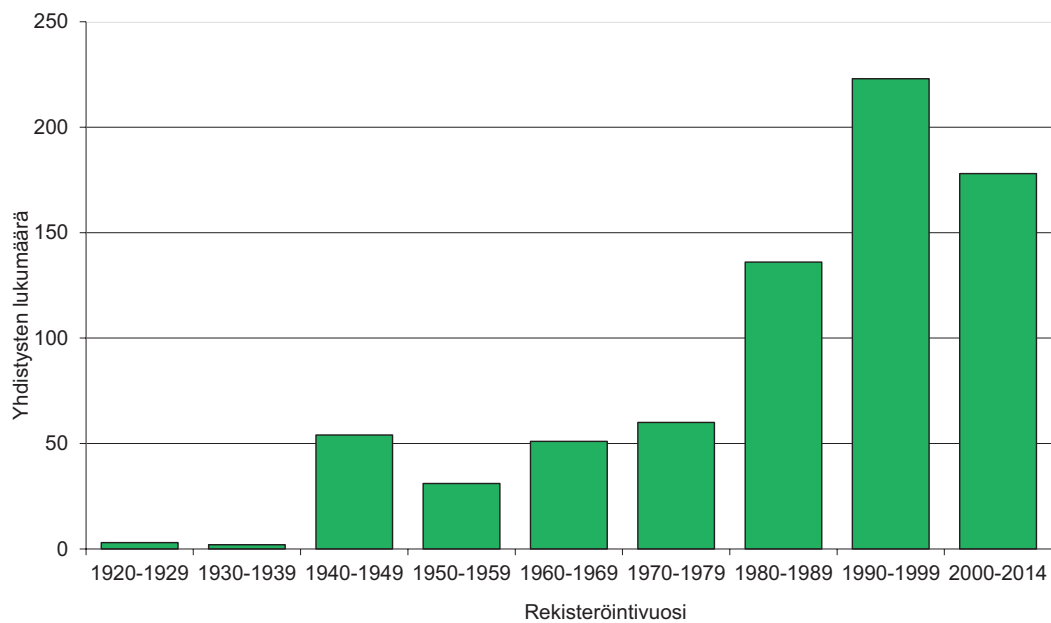
Kun kymmenen viime vuoden aikana Suomessa on rekisteröity noin 24 000 uutta eri alojen yhdistystä ja samaan aikaan niitä on purkautunut noin 7 600, yhdistysten määrän nettolisäys on yli 16 000. Sosiaali- ja terveysalan yhdistysten kokonaismäärä on vastaavasti laskien lisääntynyt yli 900:llä.

Suuri osa viiden viime vuoden aikana purkautuneista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä on suhteellisen nuoria (kuvio 4). Puolet purkautuneista yhdistyksistä on rekisteröity vuoden 1992 jälkeen ja joka viides 2000-luvulla. Kolme vanhinta yhdistystä on rekisteröity vuonna 1920 ja lyhytikäisin rekisteröitiin ja purettiin samana vuonna 2014. Kymmenen viime vuoden aikana purkautuneiden yhdistysten keski-ikä oli 24 vuotta.

Lyhytikäisimpien yhdistysten purkautuminen liittyy usein siihen, että tarkoituksena olevan toimintaidean tai toimintamuodon toteuttamiseen tarvittavien toiminta-avustusten hankintaan ja hallinnointiin vaaditaan yhdistyksen rekisteröimistä. Mikäli yhdistys ei onnistu saamaan tarvitsemaansa rahoitusta, se voi purkautua varsin nopeasti. Toinen esimerkki lyhytikäisistä yhdistyksistä ovat hankkeiden hallinnointia varten perustetut yhdistykset, jotka purkautuvat usein nopeasti hankkeiden loppuessa. (Järjestöbarometri 2012.) Vanhimpien yhdistysten suhteellisen vähäinen määrä viime vuosina purkautuneiden joukossa voi kertoa myös siitä, että kaikkein vanhimmissa yhdistyksissä on paljon ”hiljaa kuolleita” toimijoita, joita ei ole aikanaan purettu ja joiden omatoiminen purkautuminen käy ajan kuluessa yhä epätodennäköisemmäksi.

KUVIO 3. Vuosittaiset sosiaali- ja terveysyhdistysten rekisteröintien ja purkautumisten määrät Suomessa 2005–2014.

KUVIO 4. Vuosina 2005–2014 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset rekisteröintivuosittain.

Uusia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä rekisteröity 1 664

- seitsemän prosenttia kaikista uusista yhdistyksistä
- keskimäärin kolme uutta yhdistystä viikossa

Alan yhdistyksiä purkautunut 738

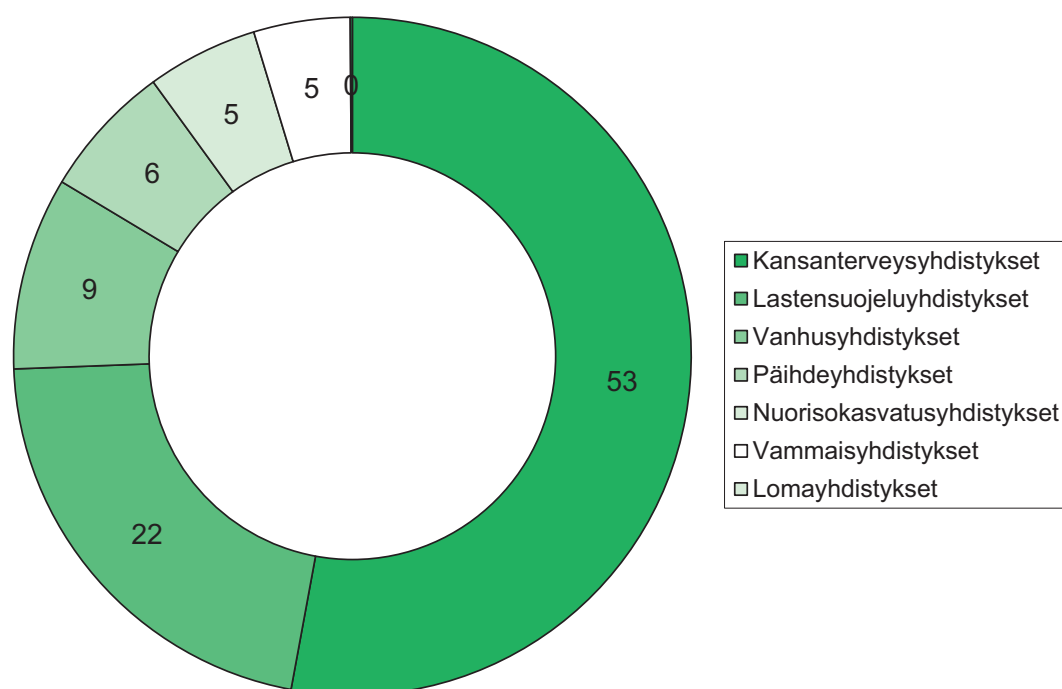
- kymmenen prosenttia kaikista purkautuneista yhdistyksistä
- keskimäärin 24-vuotiaita

Nettolisäys yli 900 yhdistystä kymmenen viime vuoden aikana

2 REKISTERÖIDYT JA PURKAUTUNEET SOSIAALI- JA TERVEYSYHDISTYKSET

2.1 Uudet rekisteröidyt yhdistykset

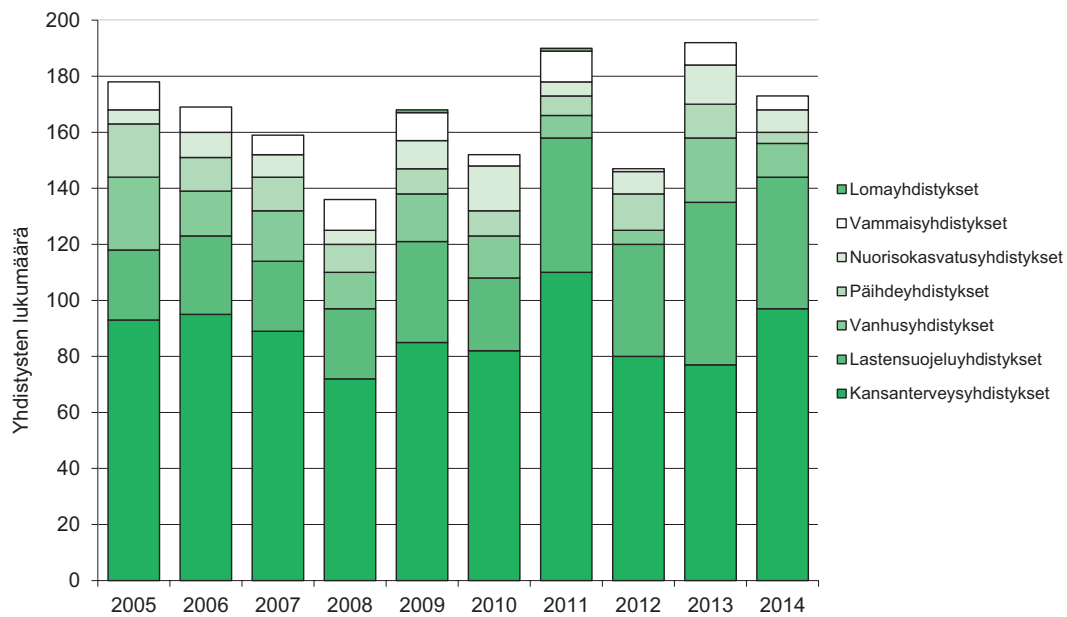
Kymmenen viime vuoden aikana rekisteröidyistä uusista yhdistyksistä runsas puolet (53 %) on kansanterveysyhdistyksiä (kuvio 5). Taulukossa 1 on kuvattuna tarkemmin, mitä kansanterveysyhdistyksiin ja muihin toimialoihin kuuluviin yhdistyksiin luetaan mukaan. Lastensuojeluyhdistyksiä on runsas viidesosa (22 %) ja vanhusyhdistyksiä vajaa kymmenesosa (9 %). Päihdeyhdistysten osuus uusista yhdistyksistä on kuusi prosenttia, nuorisokasvatusyhdistysten ja vammaisyhdistysten viisi prosenttia ja lomayhdistysten alle prosentti.

KUVIO 5. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoittain (%).

Kansanterveysyhdistysten osuus uusista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä on ollut joka vuosi muita suurempi vaihdellen 40:stä 60 prosenttiin (kuvio 6, liite 1). Lastensuojeluyhdistysten osuus on ollut pienimmillään 14 ja suurimmillaan 30 prosenttia. Vanhusyhdistyksiä on ollut vuosittain kolmesta viiteentoista prosenttia ja päihdeyhdistyksiä kahdesta yhteentoista prosenttiin. Nuorisokasvatusyhdistysten osuus on vaihdellut kolmesta kymmeneen prosenttiin ja vammaisyhdistysten yhdestä kahdeksaan prosenttiin vuodessa.

KUVIO 6. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoittain.

Tarkempien toimialaluokkien mukaan uusien sosiaali- ja terveysyhdistyksien lukumäärältään suurimman ryhmän muodostavat kansanterveysyhdistyksiin kuuluvat ”muut hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät yhdistykset”⁸ (taulukko 1). Niitä on 549 eli kolmasosa (33 %) kaikista kymmenen viime vuoden aikana rekisteröidyistä alan yhdistyksistä. Uusien yhdistysten toiseksi suurin ryhmä on ”muut lastensuojeluyhdistykset”, johon kuuluu 319 yhdistystä, eli noin viidesosa (19 %) kaikista uusista alan yhdistyksistä. Potilasyhdistykset muodostavat kolmanneksi suurimman ryhmän: 149 yhdistystä, eli lähes kymmenesosa uusista sosiaali- ja terveystoimen yhdistyksistä.

TAULUKKO 1. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoittain.

Toimiala / toimialan alaluokka	n	%
Kansanterveysyhdistykset	878	53
yleis- ja monialayhdistykset	9	1
potilasyhdistykset	149	9
kuntoutus- ja hoitopalveluyhdistykset	41	3
mielenterveysyhdistykset	79	5
työttömien yhdistykset ⁹	51	4
muut hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät yhdistykset	549	33
Lastensuojeluyhdistykset	360	22
lastensuojelun yleisyhdistykset	23	1
sijaishuoltoyhdistykset	13	1
ensi- ja turvakotiyhdistykset	1	0
lasten ja nuorten kurssi- ja leiritointayhdistykset	4	0
muut lastensuojeluyhdistykset	319	19
Vanhusyhdistykset	153	9
vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	94	6
eläkeläisyhdistykset ²	59	4

⁸ Luokituksessa käytetyn toimialamallin periaatteena on yhdistysten jaottelu pääasiassa sen mukaan, mille ihmisryhmälle niiden toiminta on suunnattu. Nykyään luokituksen heikkoutena on se, että huomattava osa uusista yhdistyksistä suuntaa toimintansa yhtä ihmisryhmää laajemmalle väestölle tai muulla kuin luokitusrungossa käytetyllä logiikalla rajatulle joukolla ihmisiä. Siksi moni uusista yhdistyksistä tulee luokitelluksi ”muut hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät yhdistykset” -luokkaan.

⁹ Uudet työttömien yhdistykset ja eläkeläisyhdistykset on poimittu yhdistysrekisteristä vuoteen 2011 saakka nimen perusteella tehdyillä haulla. Vuodesta 2012 alkaen ne on luokiteltu PRH:ssa niin, että ne on voitu saada yhdistysrekisteristä tilatun poiminnan mukana aineistoon.

Vammaisyhdistykset	76	5
invalidiyhdistykset	9	1
aistivammayhdistykset	19	1
kehitysvammayhdistykset	25	2
muut vammaisyhdistykset	23	1
Nuorisokasvatussyhdistykset	88	5
Lomayhdistykset	2	0
Päihdeyhdistykset	107	6
Yhteensä	1664	100

Seuraavassa tarkastellaan lähemmin toimialoittain jäsennehtynä sitä, millaisiin tarkoituksiin uusia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä on perustettu.

Kansanterveysyhdistykset

Esimerkkejä kymmenen viime vuoden aikana rekisteröidyistä kansanterveyden yleis- ja monialayhdistyksistä ovat ruotsinkielisen Folkhälsanin yhdistykset, settlementtiyhdistykset ja SETAn jäsenyhdistykset. Myös vuonna 2011 rekisteröity kolmen valtakunnallisen sosiaali- ja terveysalan järjestön fuusiona¹⁰ syntynyt SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry kuuluu tähän joukkoon.

Potilasyhdistykset kattavat laajan kirjon eri sairaus- ja diagnosiryhmiä. Perinteisille potilasjärjestöille syntyy edelleen uusia paikallisyhdistyksiä. Toisaalta on nähtävissä myös yhdistysten eriytymistä uusiin entistä pienempiin ja tarkempiin sairaus- ja diagnosiryhmiin, joista ovat esimerkkejä eri allergia- ja syöpätyyppeihin liittyvät omat yhdistyksensä sekä harvinaisten¹¹ diagnosiryhmien omat yhdistykset. Myös ikäryhmittäistä eriytymistä voi tapahtua, mistä esimerkkinä ovat reumanuorten yhdistys ja lapsireumayhdistys.

Kuntoutus- ja hoitopalveluyhdistykset toimivat muun muassa hoitokoteja ja sairaaloita tukien tai eri kuntoutusmuotoja edistäen. Myös esimerkiksi eläinterapiaan, saattohoitoon ja lihavuuden hoidon edistämiseen on perustettu yhdistyksiä kymmenen viime vuoden aikana.

Mielenterveysyhdistyksiä ovat esimerkiksi klubitaloyhdistykset, mielenterveysseurat, mielen-terveysomaisten yhdistykset, syömishäiriöyhdistykset sekä skitsofrenia- ja paniikkihäiriöyhdistykset.

Työllisyyden edistämiseen ja työttömyyden ehkäisemiseen liittyviä yhdistyksiä nimetään nykyisin myös muiksi kuin työttömien yhdistyksiksi, jolla nimellä niitä tosin perustetaan edelleenkin. Uusia nimityyppisiä ovat esimerkiksi työnhakijat tai aktiiviset työnhakijat. Myös erilaisia työpaja-, työvalmennus- ja työtoimintayhdistyksiä on perustettu työllistymisen tukemiseksi.

Kuten edellä todettiin, uusien sosiaali- ja terveysyhdistyksien lukumäärältään suurimman ryhmän muodostavat kansanterveysyhdistyksiin kuuluvat ”muut hyvinvointiin ja terveyteen liittyvät yhdistykset”. Näiden yhdistysten määrän kasvu on alkanut jo ennen kuin Järjestöbarometrissa on ryhdytty seuraamaan uusien alan yhdistysten perustamisia. Tähän viittaa esimerkiksi Siisiäisen (2005) tarkastelu erityyppisten sosiaali- ja terveysalan yhdistysten rekisteröinnistä Suomessa vuosina 1920–2002. Sen mukaan terveyteen ja sairauteen, lapsiin ja perheeseen, raittiuden edistämiseen, vanhustenhuoltoon, vammaisuuteen tai lomatoimintaan liittyvien yhdistysten ulkopuolelle jäävien ”muiden sosiaalialan yhdistysten” rekisteröintien osuus on lisääntynyt huomattavasti. Niiden osuus oli ajanjaksolla 1920–1989 enintään viisi prosenttia kaikista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä. 1990-luvulla osuus oli jo 12 prosenttia ja 26 prosenttia vuosina 2000–2002 (emt.). Järjestöbarometrin seurannan kattamana aikana näiden yhdistysten osuus on siis

¹⁰ Fuusiossa yhdistyivät Sosiaali- ja terveysjärjestöjen yhteistyöyhdistys YTY ry, Sosiaali ja terveysturvan keskusliitto STKL ry sekä Terveyden edistämisen keskus ry

¹¹ Harvinaiset sairaudet ja vammat ovat usein monisyisiä ja vakavuudeltaan ja ilmenemismuodoiltaan hyvin erilaisia. Ne voivat olla perinnöllisiä sairauksia, erilaisia oireyhtymiä, eteneviä, pysyvän invaliditeetin aiheuttavia tai hengenvaarallisia. Erilaisia harvinaisia sairauksia ja vammoja arvioidaan olevan tällä hetkellä 6 000–8 000. Suomessa sairaus katsotaan harvinaiseksi, kun sitä sairastaa enintään noin 2 700 henkilöä. Harvinaisuus tuo mukanaan haasteita sairauksien ja vammojen tunnistamisessa, hoidossa, kuntoutuksessa, palveluissa ja päivittäisessä elämässä. Mitä harvinaisemmasta sairaudesta tai pienemmästä sairaus- tai vammaryhmästä on kyse, sitä vaikeampaa on asiantuntijoiden ja kokemusperäisen tiedon löytäminen. (Harvinaiset-verkosto. <http://www.harvinaiset.fi/harvinaisia-sairauksia>.)

kasvanut jo kolmasosaan uusista rekisteröinneistä. Käytettyjen toimialaluokittelujen välillä on joitakin pieniä eroja, mutta niiden mukaan saatu kuva kehityksestä on samansuuntainen.

Muuhun terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät yhdistykset muodostavat varsin kirjavan joukon erilaisten tarkoitusten toteuttamiseksi perustettuja toimijoita. Osa suuntaa toimintansa osittain tai kokonaan ulkomaille pyrkiä antamaan esimerkiksi humanitaarista apua köyhyydestä, sodista ja luonnonkatastrofeista kärsiville ihmisille eri puolilla maailmaa. Osa kansainvälisesti toimivista yhdistyksistä on maahanmuuttajataustaisia ja niiden tarkoituksena on vaikuttaminen lähtömaan olojen kohenemiseen. Osan taustalla on vahva kristillinen arvopohja, jonka perustalta tehdään esimerkiksi hyväntekeväisyystyötä kotimaassa ja lähialueilla ja samalla pyritään usein myös edistämään uskonnollisen aatteen levittämistä.

Moni yhdistyksistä mainitsee säännöissään eri syistä syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien tukemisen ja syrjäytymisen ehkäisyn toimintansa yhdeksi tarkoitukseksi. Osa pyrkii hyvin laajasti edistämään hyvinvoinnin eri osa-alueita toiminta-alueellaan.

TAULUKKO 2. Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä kansanterveysyhdistyksistä.

yleis- ja moniala-yhdistykset	Folkhälsanin paikallisyhdistykset Setlementtiyhdistykset SETAn jäsenyhdistykset Kansanterveyden ja terveystoiminnan edistämisen seura SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry
potilas-yhdistykset	Autismi- ja ADHD-yhdistykset Aivovammayhdistykset Albinismiyhdistys Allergiayhdistykset, ml. homeallergisten, sisäilmasta sairastuneiden, suolioireisten allergisten yhdistykset Aniridia-yhdistys (silmäsairaus) Atopiyhdistykset CRPS-yhdistys (kipuoireyhtymä) Diabetesyhdistykset, ml. Nuorten diabetesyhdistys Epilepsiyhdistykset Fibro- ja Tules -yhdistykset Fibromyalgiayhdistys Harvinaiset diagnoosiryhmät: Beckwith-Wiedemann, CATCH-oireyhtymä, CF-yhdistys, Ehlers-Danlos, Perinnöllinen angioödeema, Trombosytopeeninen purppura, Hypofosfatemia, Lymphangiomasia & Gorham's Disease, Mulibrey Nanismi, Noonan Ihoyhdistykset Inkontinenssiyhdistys Keratoconus-yhdistys (sarveiskalvon kartiopullistuma) Kilpirauhasyhdistykset Lihastautiyhdistykset Lihavuusleikkattujen yhdistys MS-yhdistykset Muistiyhdistykset Nivelyhdistykset, ml. Tekonivelyhdistys, Polviyhdistys Luusto-/Osteoporoosiyhdistykset Munuais- ja maksayhdistykset Näivetyseritauti ja B12 -imeytymishäiriötautiyhdistys Parkinson-yhdistykset Psoriasisyhdistykset Refluksiyhdistys Reumayhdistykset, ml. reumalasten yhdistys, reumanuorten yhdistys Selkäyhdistykset Sydänyhdistykset Syöpäyhdistykset, ml. melanoomayhdistys, rintasyöpäkuntoutujien yhdistys, suolistosyöpäyhdistys, syöpälästen yhdistys Uniyhdistys Vaskuliittiyhdistys
kuntoutus- ja hoito-palvelu-yhdistykset	Sairaaloiden ja hoitokotien tukiyhdistykset Hoivakotifarmasian edistämiseen pyrkivä yhdistys Kalevalaisen mobilisaatiohoidonyhdistys Lihavuuden hoidon edistämiseen pyrkivä yhdistys Saattohoitoyhdistykset, Kotisaattohoitoyhdistys Kuntoutuksen tukeminen ja edistäminen, ml. lasten ja nuorten kuntoutuspalvelut, neurologinen kuntoutus Eläinterapiayhdistykset, ml. terapia-alkapaketit ja laamat, hevostoimintayhdistykset, koirat kasvatusta ja kuntoutustyössä Neuropsykiatrinen valmennus ja terapiayhdistys

mielen- terveys- yhdistykset	Klubitaloyhdistykset Mielenterveysyhdistykset ja -seurat, ml. nuorten mielenterveysseura Narsistien uhrien yhdistys Omaiset mielenterveystyön tukena -yhdistykset Paniikkihäiriöyhdistys Psykosociala föreningar Skitsofreniayhdistys Syömishäiriöyhdistykset Läheisriippuvuuteen liittyvä yhdistys
työttömien yhdistykset	Työttömien / työnhakijoiden yhdistykset, ml. erityisesti maahanmuuttajien työllistymistä tukevat yhdistykset Työpaja-, työtoiminta-, työvalmennusyhdistykset
muut hyvin- vointiin ja terveyteen liittyvät yhdistykset	Hyväntekeväisyysyhdistykset, humanitaarisen avun yhdistykset – kohteet kotimaassa ja ulkomailla, mm. Benin, Bolivia, Brasilia, Burkina Faso, Ecuador, Eesti, Filippiinit, Gambia, Intia, Irak, Kenia, Kolumbia, Marokko, Peru, Ruanda, Senegal, Somalia, Sri Lanka, Tsetsenia, Uganda, Venäjä Laaja-alaisesti monien eri ihmisryhmien hyvinvointia edistämään pyrkivät yhdistykset: esim. asunnottomat, ikääntyneet, lapsiperheet, nuoret, vähävaraiset, velkaantuneet, vangit ja vankilasta vapautuneet, syrjäytyneet, alueen koko väestö Kristilliseltä arvopohjalta toimivat mm. diakoniatyötä tekevät yhdistykset Maahanmuuttajia ja heidän lähtömaassaan olevia tukemaan pyrkivät yhdistykset Syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivät yhdistykset

Lastensuojeluyhdistykset

Lastensuojelun yleisyhdistyksiä ovat esimerkiksi Kansallisen lastenliiton ja Mannerheimin lastensuojeluliiton yhdistykset. Sijaishuoltoyhdistyksiin kuuluu muun muassa Pelastakaa Lapset -yhdistyksiä, perhe- ja lastenkotiyhdistyksiä sekä adoptioyhdistyksiä. Kymmenen viime vuoden aikana on perustettu yksi uusi Ensi- ja turvakotiyhdistys ja muutama lapsille ja nuorille leiri-toimintaa järjestävä yhdistys.

Muut lastensuojeluyhdistykset -luokkaan kuuluu lähes neljäsosa uusista yhdistyksistä. Niistä suuri osa on päiväkotien ja iltapäiväkerhojen tuki- ja vanhempainyhdistyksiä. Joukkoon kuuluu myös erilaiseen vanhemmuuteen liittyviä yhdistyksiä, esimerkiksi yhden vanhemman perheiden yhdistyksiä, ero- ja etävanhempien yhdistyksiä, uusperheellisten yhdistyksiä ja maahanmuuttaja-vanhempien yhdistyksiä. Osalla yhdistyksistä toiminta suuntautuu osittain tai kokonaan ulkomaille, esimerkiksi katu-, lastenkoti- ja orpolasten auttamiseen Afrikassa, Aasiassa, Etelä-Amerikassa ja lähialueilla.

TAULUKKO 3. Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä lastensuojeluyhdistyksistä.

lastensuojelun yleisyhdistykset	Kansallisen lastenliiton yhdistykset Mannerheimin Lastensuojeluliiton yhdistykset
sijaishuoltoyhdistykset	Adoptioyhdistykset Pelastakaa Lapset – Nuoret -yhdistykset Lastenkotien tukiyhdistykset Perhekotiyhdistykset Sijaishuoltoyksiköiden yhdistykset
ensi- ja turvakoti- yhdistykset	Ensi- ja turvakotiyhdistys
lasten ja nuorten kurssi- ja leiritointayhdistykset	Parasta Lapsille -yhdistykset Erityistä tukea tarvitsevien lasten ja nuorten leiri- ja retkitoimintayhdistys
muut lastensuojelu- yhdistykset	Alueen perhetyötä kehittämään pyrkivät yhdistykset Erovanhemmuusyhdistys Etävanhempien yhdistys Huostaan otettujen lasten tukiyhdistys Imetystukiyhdistykset Maahanmuuttajavanhempien yhdistys Päiväkotien ja iltapäiväkerhojen vanhempainyhdistykset Kansainvälistä lastensuojelutyötä (mm. orvot, katu- ja lastenkotilapset) tekemään pyrkivät yhdistykset, kohdemaita mm. Bolivia, Etiopia, Intia, Kolumbia, Malawi, Nepal, Somalia, Venäjä, Viro Uusperheellisten yhdistykset Yhden vanhemman perheiden yhdistykset

Vanhusyhdistykset

Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistysten toiminta liittyy esimerkiksi ikääntyneiden asumis- ja hoivapalvelujen edistämiseen sekä kotiavun ja -hoidon antamiseen ja tukemiseen. Myös omaishoitajayhdistyksiä ja ikääntyneiden elämänlaatua kohentamaan pyrkiviä sekä syrjäytymistä ja yksinäisyyttä ehkäiseviä yhdistyksiä on perustettu kymmenen viime vuoden aikana.

Valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen paikallisyhdistysverkosto on jatkanut kasvuaan, sillä niiden uusia yhdistyksiä on rekisteröity jonkin verran vuosittain. Myös eläkeläisjärjestöjen alueellisia ja valtakunnallisia yhteistoimintayhdistyksiä on syntynyt. Niistä esimerkkinä on vuonna 2006 rekisteröity kuuden valtakunnallisen eläkeläisjärjestön¹² perustama Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry

TAULUKKO 4. Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä vanhusyhdistyksistä.

vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	Kotiapu-/kotihoivayhdistykset Omaishoitajayhdistykset Ikääntyneiden asumista ja kotona selviämistä tukemaan pyrkivät yhdistykset, ml. yhteisöasumisyhdistys Hoito-/vanhustenkotiyhdistykset Ikääntyneiden elämänlaatua parantamaan ja syrjäytymistä ehkäisemään pyrkivät yhdistykset
eläkeläisyhdistykset	Valtakunnallisten eläkeläisjärjestöjen paikallisyhdistykset/piirit: Eläkeläiset, Eläkkeensaajat, Eläkeliitto, Kansalliset Seniorit, Kristilliset Eläkeläiset, Oikeutta Eläkeläisille, Svenska pensionärsförbundet rf Yhteistyöyhdistykset: • valtakunnalliset: Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU, Valtakunnalliset eläkeläisjärjestöt VENK ry • alueelliset yhteistoimintayhdistykset

Päihdeyhdistykset

Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä päihdeyhdistyksiä ovat A-kiltayhdistykset, KRIS-keskusliitto ja sen yhdistykset sekä Betel-yhdistykset. Vuonna 2011 rekisteröitiin valtakunnallinen päihdejärjestö Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry, Elämä on parasta huumetta ry, Elämäntapaliitto ry sekä Terveys – Hälsan ry yhdistivät toimintansa.

Lisäksi on syntynyt muun muassa uusia raittiusseuroja ja -yhdistyksiä, erilaisia päivä- ja toimintakeskuksia ylläpitäviä yhdistyksiä sekä yksittäisiä asumisen tukiyhdistyksiä, palveluohjausyhdistyksiä ja myllyhoitoyhdistys.

TAULUKKO 5. Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä päihdeyhdistyksistä.

päihdeyhdistykset	A-kiltayhdistykset Asumisen tukiyhdistys Betel-yhdistykset Ehkäisevä päihdetyö EHYT ry KRIS-keskusliitto ja sen paikallisyhdistykset Music Against Drugs -yhdistys Myllyhoitoyhdistys Palveluohjausyhdistys Päihde- ja huumevalistusyhdistys Päiväkeskyyhdistykset Raittiusyhdistykset/-seurat Riippuvuussairaiden ja omaisten yhdistys
-------------------	--

¹² Eläkeliitto ry, Eläkeläiset ry, Eläkkeensaajien Keskusliitto EKL ry, Kansallinen senioriliitto ry, Kristillinen Eläkeliitto ry ja Svenska pensionärsförbundet rf

Nuorisokasvatusyhdistykset

Uusien nuorisokasvatusyhdistysten tavoitteena on esimerkiksi tuottaa nuorisoasuntopalveluja, tarjota seksuaalivalistusta ja ehkäistä nuorten syrjäytymistä muun muassa parantamalla elämänhallinnan taitoja. Myös nuorisojärjestöille on muiden edellä kuvattujen toimialojen tapaan perustettu yhteistyöyhdistyksiä. Joillakin yhdistyksillä toiminnan tarkoitus on tukea erityisesti maahanmuuttajanuoria.

TAULUKKO 6. Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä nuorisokasvatusyhdistyksistä.

nuorisokasvatusyhdistykset	Nuorisoasuntoyhdistykset Nuorten yhteisöasumisyhdistys Nuorisojärjestöjen yhteistyöyhdistykset Nuorten Palvelu -yhdistykset Nuorten seksuaalivalistusyhdistys Nuorten syrjäytymisen ehkäisyyn pyrkivät yhdistykset Maahanmuuttajanuorten tukemiseen pyrkivät yhdistykset Yhdistykset joiden tarkoitus on: (mallisäännöt) "parantaa nuorten elämänhallinnan taitoja, edistää heidän itsenäistymistään ja yhdistyksen kotipaikalla tehtävää nuorisotyötä sekä nuorten sijoittumista työhön ja haluamiinsa opiskelupaikkoihin"
----------------------------	--

Vammaisyhdistykset

Vuosina 2005–2014 rekisteröityjä invalidiyhdistyksiä ovat esimerkiksi amputoitujen yhdistykset, tapaturma- ja sairausinvalidien yhdistykset sekä selkäydinvammaisten yhdistys ja asevelvollisena vammautuneiden yhdistys.

Aistivammayhdistyksiä ovat muun muassa kuulovammaisten, kuulorajoitteisten ja viittomakielisten yhdistykset, näkövammaisyhdistykset ja opaskoiratyön tukiyhdistys. Kehitysvammaisyhdistyksiä ovat muun muassa Downin syndrooma -yhdistys, Kehitysvammaisten Tuki -yhdistykset, kehitysvammaisten asumiseen liittyvät yhdistykset sekä joukko harvinaisten diagnoosiryhmien yhdistyksiä.

Muihin vammaisyhdistykseen kuuluvat esimerkiksi avustajia välittävä yhdistys, asumista tukevat yhdistykset ja Finlands Svenska Handikappförbund rf:n yhdistykset. Lisäksi on perustettu vammaisjärjestöjen yhteistyöyhdistyksiä. Muutamat yhdistykset suuntaavat toimintansa kehitysmaissa asuvien vammaisten aseman parantamiseen.

TAULUKKO 7. Esimerkkejä vuosina 2005–2014 rekisteröidyistä uusista vammaisyhdistyksistä.

invalidiyhdistykset	Amputoitujen yhdistykset Asevelvollisena vammautuneiden tukiyhdistys Tapaturma- ja sairausinvalidiyhdistykset Selkäydinvammaisten yhdistys
aistivammayhdistykset	Kuulovammaisten / kuulorajoitteisten / viittomakielisten yhdistykset Näkövammaisten yhdistykset Opaskoiratyön tukiyhdistys Vinkkipuheyhdistys
kehitysvammayhdistykset	Downin syndrooma -yhdistys Erityistä tukea tarvitsevien (kehitysvammaisten) lasten vanhempien yhdistys Harvinaiset diagnoosiryhmät: Fragile X, JNCL, Williamsin oireyhtymä Kehitysvammaisten Tuki -yhdistykset Kehitysvammaisten asumisyhdistykset Kehitysvammaisten palvelukodin asukasyhdistys
muut vammaisyhdistykset	Vammaisille avustajia välittävä yhdistys Vammaisten asumisyksikön asukkaiden yhdistys Finlands Svenska Handikappförbund rf -jäsenyhdistykset Vammaisjärjestöjen yhteistyöyhdistys Ruotsinkielisten vammaisjärjestöjen yhteistyöjärjestö SAMS – Samarbetsförbundet kring funktionshinder rf Vammaisten perus- ja ihmisoikeuksia edistämään pyrkivä yhdistys Vammaisten asemaa kehitysmaissa turvaamaan pyrkivät yhdistykset, tarjoavat apua muun muassa Kongon liikuntavammaisille, Gambian vammaisille lapsille, sekä somalialaisille ja sudanilaisille vammaisille Vammaisten erityisasumisen edellytyksiä parantamaan pyrkivä yhdistys

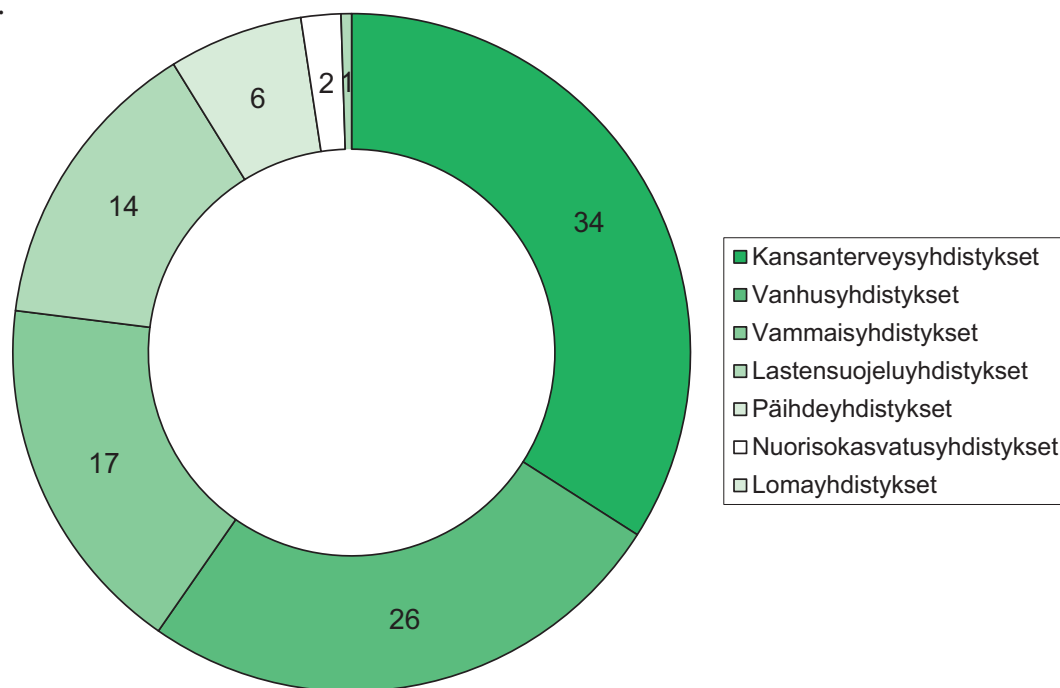
Lomayhdistykset

Kymmenen viime vuoden aikana on rekisteröity kaksi uutta lomayhdistystä. Toinen niistä, Hyvinvointilomat ry, on neljän pitkään toimineen valtakunnallisen sosiaalisen lomajärjestön yhteenliittymä¹³. Uusista lomayhdistyksistä toisen toiminnan tarkoituksena on tukea iäkkäiden kunta- ja virkistyslomamahdollisuuksia.

2.2 Purkautuneet yhdistykset

Samoin kuin yhdistysten rekisteröinnit, myös niiden purkautumiset ovat osoitus yhdistyskentän dynaamisuudesta: toiminta-ajatuksen tai -edellytysten hiivuttua on aika laittaa toiminnalle piste. Rekisteröityjä yhdistyksiä koskevat tilastot kuvaavat ajantasaisesti uusien toimijoiden organisoitumista, mutta purkautuneiden yhdistysten listat eivät välttämättä anna yhtä kattavaa tai ajantasaista kuvaa siitä, minkä verran ja millaista yhdistystoimintaa on todellisuudessa tullut tiensä päähän. Tilastot kertovat sen vain niiltä osin kun purkautumisilmoituksia on tehty yhdistysrekisteriin. Osa yhdistyksistä jää toiminnan hiipumisen jälkeenkin rekisteriin ja poistuu sieltä ehkä vasta vuosikymmenten jälkeen esimerkiksi yhdistysrekisterin tekemien toimimattomien yhdistysten lakkautusten jälkeen. Tarkasteluajanjakson 2005–2014 aikana ei ole lakkautettu sosiaali- ja terveysyhdistyksiä.

Vuosina 2005–2014 purkautuneista 738 sosiaali- ja terveysyhdistyksestä kolmasosa (34 %) on kansanterveysyhdistyksiä (kuvio 7). Vanhuseyhdistyksiä on neljäsosa (26 %), vammaisyhdistyksiä kuudesosa (17 %) ja lastensuojeluyhdistyksiä seitsemäsosa (14 %). Päihdeyhdistysten osuus on kuusi prosenttia, nuorisokasvatusyhdistysten kaksi prosenttia ja lomayhdistysten yksi prosentti.

KUVIO 7. Vuosina 2005–2014 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoittain (%).

Tarkempaa toimialaluokitusta tarkastellen (taulukko 8) suurin purkautuneiden yhdistysten ryhmä on potilasyhdistykset, joita on purkautunut kymmenen viime vuoden aikana 84. Niistä noin neljäsosa on reuma ja/tai tules-yhdistyksiä ja psoriasisyhdistyksiä noin kymmenesosa.

Eläkeläisyhdistyksiä on purkautunut 75. Sodan käyneen sukupolven edustajien ikääntyminen ja väheneminen näkyvät viime sotiin liittyvien yhdistysten purkautumisina. Kymmenen viime

¹³ Hyvinvointilomat ry, Kotien Puolesta Keskusliitto ry, Lomakotien liitto ry, Maaseutuväen kunto- ja virkistyslomasäätiö sekä Perhelomat ry.

vuoden aikana sotainvalidiyhdistyksiä on purkautunut 70 ja veteraaniyhdistyksiä 66. Yhteenlaskettuna sotainvalidi- ja -veteraaniyhdistysten osuus purkautuneista sosiaali- ja terveystalouden yhdistyksistä on noin viidesosa, eli varsin huomattava.

Muut lastensuojeluyhdistykset -luokan purkautuneista yhdistyksistä (64) selvästi suurin osa on päiväkotien tuki- ja vanhempainyhdistyksiä. Muuhun hyvinvointiin ja terveyteen liittyvien purkautuneiden yhdistysten luokassa on erilaista toimintaa edustavia yhdistyksiä niin, että mieltään yksittäistä yhdistystyyppiä ei ole selvästi muita enemmän.

Työttömien yhdistyksiä ja muita työllisyyden edistämiseen liittyviä yhdistyksiä on purkautunut 53. Järjestöbarometrissa 2012 kerrottiin niiden keskimääräistä synkemmistä talousnäköistä sekä muita yhdistyksiä yleisemmistä toiminnan ja toimintaedellytysten kaventumisista kahden kyselyä edeltäneen vuoden aikana. Osalla vaikeudet ovat kasaantuneet niin, että toimintaedellytysten puuttuessa on päädytty yhdistyksen purkamiseen. Samaan aikaan on syntynyt kuitenkin lähes saman verran (51) uusia työttömien yhdistyksiä ja muita työllisyyden edistämiseen pyrkiviä yhdistyksiä (katso edellä taulukko 1).

TAULUKKO 8. Vuosina 2005–2014 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoittain.

Toimiala	n	%
Potilasyhdistykset	84	11
Eläkeläisyhdistykset	75	10
Sotainvalidiyhdistykset	70	10
Veteraaniyhdistykset	66	9
Muut lastensuojeluyhdistykset	64	9
Muut terveyteen ja hyvinvointiin liittyvät yhdistykset	61	8
Työttömien yhdistykset	53	7
Vanhusten yleis-, asumis- ja palveluyhdistykset	48	7
Päihdeyhdistykset	47	6
Mielenterveysyhdistykset	35	5
Invalidiyhdistykset	27	4
Kehitysvammayhdistykset	21	3
Lastensuojelun yleisyhdistykset	20	3
Sijaishuoltoyhdistykset	16	2
Nuorisokasvatussyhdistykset	14	2
Kansanterveyden yleis- ja monialayhdistykset	9	1
Kuntoutus- ja hoitopalveluyhdistykset	9	1
Aistivammayhdistykset	7	1
Lasten ja nuorten kurssi- ja leiritoimintayhdistykset	4	1
Lomayhdistykset	4	1
Muut vammaisyhdistykset	3	0
Ensi- ja turvakotiyhdistykset	1	0
Yhteensä	738	100

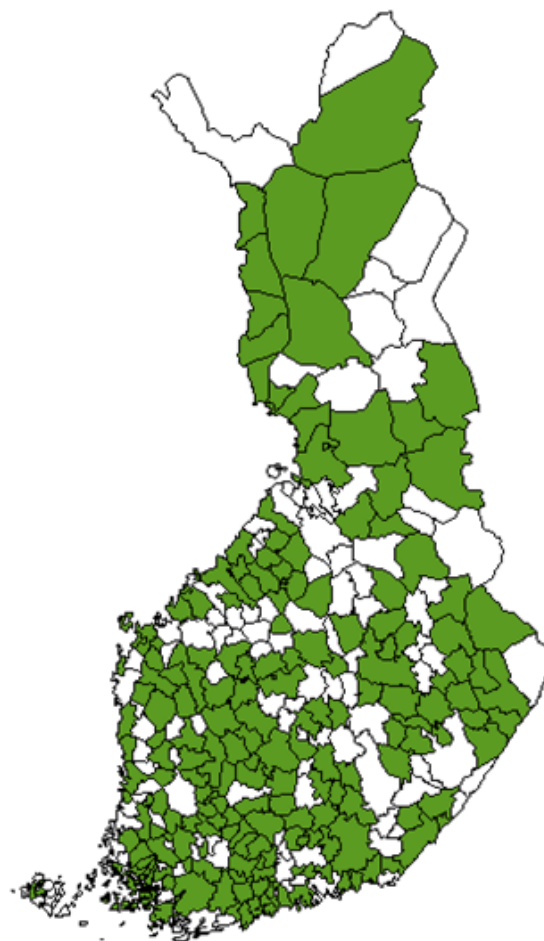
3 SOSIAALI- JA TERVEYSYHDISTYSTEN REKISTERÖINTIEN JA PURKAUTUMISTEN ALUEELLINEN JAKAANTUMINEN

3.1 Uusien yhdistysten rekisteröinnit maakunnittain ja kunnittain

Yhdistysten kotikuntia tarkasteltaessa havaitaan, että Suomessa on vuosina 2005–2014 rekisteröity uusia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä (1 664) yhteensä 208 kuntaan, eli kahteen kolmesta (66 %) nykyisistä kunnista (317¹⁴). Kuvion 8 kartassa on vihreällä ne kunnat, joissa on rekisteröity vähintään yksi uusi sosiaali- ja terveysyhdistys kymmenen viime vuoden aikana. Kartta havainnollistaa sen, että uutta yhdistystoimintaa on syntynyt varsin kattavasti eri puolille maata. Liitteen 2 kartassa on kuvattu eri värisävyin rekisteröintien määrän vaihtelua kunnittain.

Uusien sosiaali- ja terveysyhdistysten kotipaikkakuntien maantieteellinen peitto on laaja. Pelkät kotikunnat eivät kuitenkaan kerro yhdistysten toiminnan koko laajuudesta. Osa yhdistyksistä on seutu- tai maakunnallisia toimijoita tai koko maata toiminta-alueenaan pitäviä. Joillakin toiminta ulottuu maan tai maanosan rajojen ulkopuolelle. Näin ollen uusien yhdistysten toiminta kattaa oheisen kartan kuvaamia kuntia huomattavasti laajemman alueen.

Yhdistysten rekisteröintimäärät vaihtelevat varsin paljon kunnittain. Asukasluvultaan suurissa kaupungeissa myös uusien yhdistysten määrät ovat selvästi suurempia kuin muissa kunnissa. Helsingissä on seitsemän viime vuoden aikana rekisteröity 421 sosiaali- ja terveysyhdistystä eli se on joka neljännen uuden yhdistyksen kotipaikka. Myös kaikki muut kunnat, joissa on rekisteröity vähintään 28 uutta yhdistystä, ovat yli sadantuhannen asukkaan kaupungeja (taulukko 9).

KUVIO 8. Kunnat, joissa on vuosina 2005–2014 rekisteröity vähintään yksi uusi sosiaali- ja terveysyhdistys.

¹⁴ Kuntajako vuoden 2015 alussa.

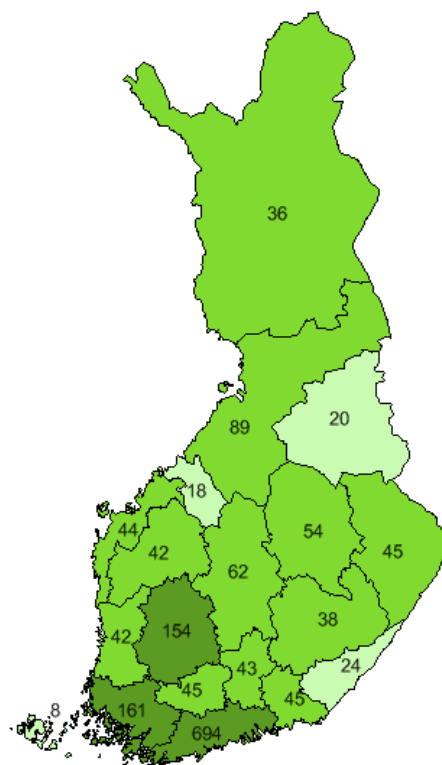
TAULUKKO 9. Kunnat, joissa on vuosina 2005–2014 rekisteröity eniten (vähintään 20) uusia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä.

Uusia yhdistyksiä		
Kunta	n	%
Helsinki	421	25
Turku	94	6
Espoo	88	5
Tampere	88	5
Oulu	50	3
Vantaa	37	2
Jyväskylä	37	2
Lahti	29	2
Kuopio	28	2
Hämeenlinna	24	1
Joensuu	23	1
Pori	22	1
Seinäjoki	22	1
Kouvola	21	1
Lohja	20	1

Uusia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä on kymmenen viime vuoden aikana rekisteröity kaikkiin Suomen maakuntiin (taulukko 10, kuvio 9). Uudenmaan osuus uusista yhdistyksistä on suurin eli 42 prosenttia. Helsinki pois lukien Uudellamaalla on rekisteröity 17 prosenttia uusista yhdistyksistä, mikä sekkin on enemmän kuin yhdessäkään muussa maakunnassa. Varsinais-Suomen ja Pirkanmaan osuus uusista sosiaali- ja terveysyhdistyksistä on noin kymmenesosa ja muilla maakunnilla se vaihtelee yhdestä viiteen prosenttiin.

TAULUKKO 10. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset maakunnittain.

Uusia yhdistyksiä		
Maakunta	n	%
Uusimaa	694	42
josta Helsinki	421	25
muu Uusimaa	273	17
Varsinais-Suomi	161	10
Pirkanmaa	154	9
Pohjois-Pohjanmaa	89	5
Keski-Suomi	62	4
Pohjois-Savo	54	3
Kanta-Häme	45	3
Kymenlaakso	45	3
Pohjois-Karjala	45	3
Pohjanmaa	44	3
Päijät-Häme	43	3
Etelä-Pohjanmaa	42	3
Satakunta	42	3
Etelä-Savo	38	2
Lappi	36	2
Etelä-Karjala	24	1
Kainuu	20	1
Keski-Pohjanmaa	18	1
Ahvenanmaa	8	1
Yhteensä	1664	100

KUVIO 9. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt sosiaali- ja terveysyhdistykset maakunnittain.

Taulukossa 11 tarkastellaan maakunnittaisten sosiaali- ja terveysyhdistysten rekisteröintimäärien kanssa rinnakkain maakuntien väkilukuja ja niiden muutosta vuodesta 2005 vuoteen 2014. Tarkastelusta havaitaan, että yhdistysrekisteröintien määrän ja väkiluvun välinen yhteys on varsin selvä. Väkiluvun kehityksen ja rekisteröintien määrän välillä ei ole yhtä suoraviivaista riippuvuutta.

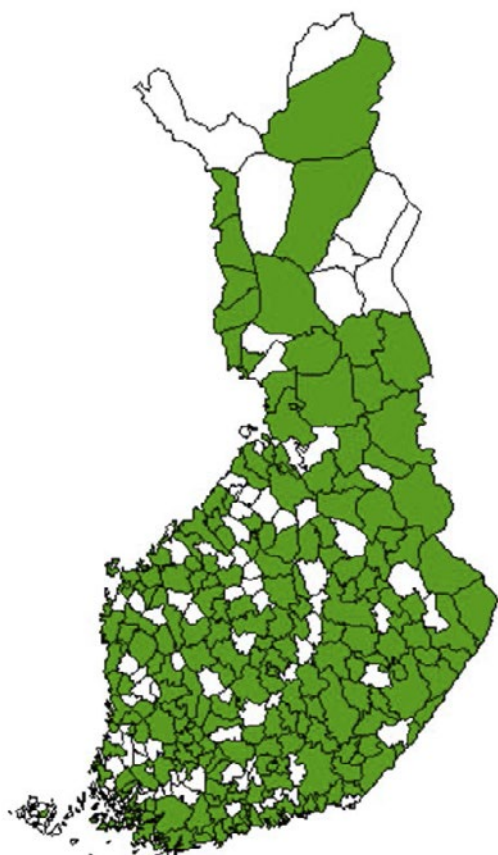
TAULUKKO 11. Väkiluku vuonna 2014¹⁵, väkiluvun muutos 2005–2014¹⁵, ja uusien sosiaali- ja terveysyhdistysten rekisteröinnit vuosina 2005–2014 maakunnittain.

Maakunta	Väkiluku vuonna 2014	Väkiluvun muutos 2005–2014	Uusien sote-yhdistysten rekisteröinnit 2005–2014
Uusimaa	1 603 388	+151 305	694
Pirkanmaa	503 382	+34 778	154
Varsinais-Suomi	472 725	+17 141	161
Pohjois-Pohjanmaa	405 397	+24 307	89
Keski-Suomi	275 360	+5 785	62
Pohjois-Savo	248 407	–1 657	54
Satakunta	223 983	–4 692	42
Päijät-Häme	202 009	+3 034	43
Etelä-Pohjanmaa	193 400	–412	42
Lappi	181 748	–4 052	36
Pohjanmaa	181 156	+7 529	44
Kymenlaakso	179 858	–5 338	45
Kanta-Häme	175 350	+6 969	45
Pohjois-Karjala	165 258	–3 064	45
Etelä-Savo	151 562	–9 763	38
Etelä-Karjala	131 764	–3 022	24
Kainuu	79 258	–6 045	20
Keski-Pohjanmaa	68 832	+1 220	18
Ahvenanmaa	28 916	+2 150	8

3.2 Yhdistysten purkautumiset maakunnittain ja kunnittain

Vuosina 2005–2014 sosiaali- ja terveysyhdistyksiä on purkautunut 738 yhteensä 207 kunnassa, mikä on noin kaksi kolmasosaa (65 %) nykyisistä kunnista. Kuvion 10 kartassa on kuvattu vihreällä ne kunnat, jotka kotipaikakseen ilmoittaneita yhdistyksiä on viiden viime vuoden aikana purkautunut vähintään yksi. Kartta havainnollistaa yhdessä edellä olevan rekisteröintikuntia esittävän kartan kanssa yhdistyksiä paitsi syntyvän, myös kuolevan eri puolilla maata. Ne kunnat, joissa on rekisteröity eniten yhdistyksiä, ovat pitkälti samoja kuin ne, joissa on tehty myös useimpia purkautumisilmoituksia. Helsingin kotipaikkakunnakseen ilmoittaneita yhdistyksiä on purkautunut selvästi muita enemmän eli 81 (taulukko 12).

¹⁵ Lähde: Tilastokeskus, Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat.

KUVIO 10. Kunnat, joissa on vuosina 2005–2014 purkautunut vähintään yksi sosiaali- ja terveysyhdistys.

TAULUKKO 13. Vuosina 2005–2014 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset maakunnittain.

Purkautuneita yhdistyksiä		
Maakunta	n	%
Uusimaa	165	22
josta Helsinki	81	11
muu Uusimaa	59	11
Pirkanmaa	58	8
Pohjois-Karjala	51	7
Keski-Suomi	45	6
Pohjois-Pohjanmaa	44	6
Pohjois-Savo	42	6
Varsinais-Suomi	40	5
Etelä-Pohjanmaa	37	5
Etelä-Savo	35	5
Lappi	35	5
Etelä-Karjala	30	4
Kymenlaakso	29	4
Kainuu	25	3
Päijät-Häme	24	3
Pohjanmaa	23	3
Kanta-Häme	21	3
Satakunta	20	3
Keski-Pohjanmaa	12	2
Ahvenanmaa	2	0
Yhteensä	738	100

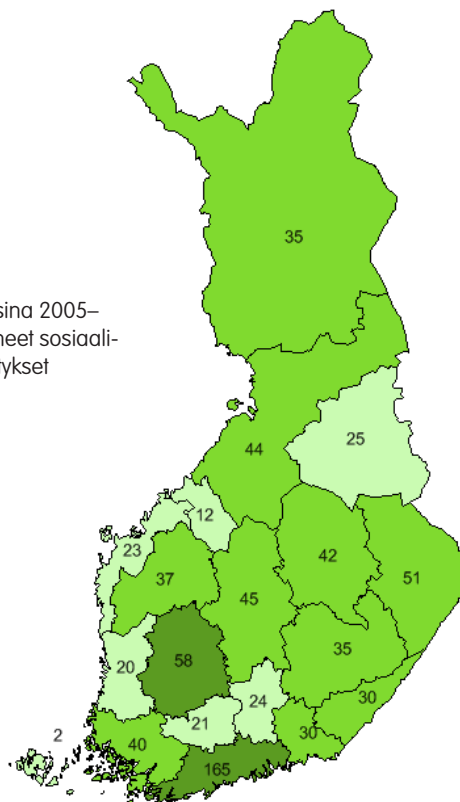
TAULUKKO 12. Kunnat, joissa on vuosina 2005–2014 purkautunut eniten (enemmän kuin kymmenen) sosiaali- ja terveysyhdistyksiä.

Purkautuneita yhdistyksiä

Kunta	n	%
Helsinki	81	11
Tampere	26	4
Espoo	22	3
Joensuu	22	3
Kuopio	18	2
Kouvola	17	2
Turku	17	2
Lahti	16	2
Jyväskylä	15	2
Rovaniemi	14	2
Seinäjoki	14	2
Hämeenlinna	13	2
Lappeenranta	12	2
Oulu	11	2
Vantaa	11	2

Yhdistyksiä on purkautunut kaikissa maakunnissa (taulukko 13). Uusimaa on paitsi vilkkain uusien yhdistysten rekisteröintimaakunta, myös yleisin purkautuneiden yhdistysten kotimaakunta. Useamman kuin joka viidennen purkautuneen yhdistyksen kotipaikka sijaitsee Uudellamaalla. Pirkanmaalla ja Pohjois-Karjalassa on purkautunut yli 50 ja Keski-Suomessa, Pohjois-Pohjanmaalla, Pohjois-Savossa ja Varsinais-Suomessa 40–45 sosiaali- ja terveysyhdistystä kymmenen viime vuoden aikana.

KUVIO 11. Vuosina 2005–2014 purkautuneet sosiaali- ja terveysyhdistykset maakunnittain.

Taulukossa 14 on maakunnittainen tarkastelu sosiaali- ja terveysyhdistysten purkautumisten määristä sekä väkiluvusta ja sen muutoksesta vuodesta 2005 vuoteen 2014. Siitä havaitaan, että väkiluvun kehityksellä ei ole suoraa yhteyttä yhdistysten purkautumisten määrän kanssa niin, että muuttotappiomaakunnissa olisi muita enemmän purkautumisia.

TAULUKKO 14. Väkiluku vuonna 2014¹⁶, väkiluvun muutos 2005–2014¹⁵, ja uusien sosiaali- ja terveysyhdistysten purkautumiset vuosina 2005–2014 maakunnittain.

Maakunta	Väkiluku vuonna 2014	Väkiluvun muutos 2005–2014	Uusien sote-yhdistysten purkautumiset 2005–2014
Uusimaa	1 603 388	+151 305	165
Pirkanmaa	503 382	+34 778	58
Varsinais-Suomi	472 725	+17 141	40
Pohjois-Pohjanmaa	405 397	+24 307	44
Keski-Suomi	275 360	+5 785	45
Pohjois-Savo	248 407	–1 657	42
Satakunta	223 983	–4 692	20
Päijät-Häme	202 009	+3 034	24
Etelä-Pohjanmaa	193 400	–412	37
Lappi	181 748	–4 052	35
Pohjanmaa	181 156	+7 529	23
Kymenlaakso	179 858	–5 338	29
Kanta-Häme	175 350	+6 969	21
Pohjois-Karjala	165 258	–3 064	51
Etelä-Savo	151 562	–9 763	35
Etelä-Karjala	131 764	–3 022	30
Kainuu	79 258	–6 045	25
Keski-Pohjanmaa	68 832	+1 220	12
Ahvenanmaa	28 916	+2 150	2

Uusia sosiaali- ja terveysyhdistyksiä on rekisteröity

- kaikissa Suomen maakunnissa
- eniten Uudellamaalla (694 yhdistystä)
- 208 kunnassa, eli kahdessa kolmesta nykyisistä kunnista
- eniten Helsingissä (421 yhdistystä)

Yhdistyksiä on purkautunut

- kaikissa Suomen maakunnissa
- eniten Uudellamaalla (165 yhdistystä)
- 207 kunnassa eli kahdessa kolmesta nykyisistä kunnista
- eniten Helsingissä (81 yhdistystä)

Väkiluvultaan suurissa maakunnissa ja kaupungeissa sekä syntyy että kuolee eniten yhdistyksiä

¹⁶ Lähde: Tilastokeskus, Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat.

4 YHTEENVETOA

Rekisteröidyn yhdistyksen asema kansalaistoiminnassa on säilynyt vahvana

Uusien yhdistysten rekisteröintien määrä on pysynyt korkeana. Se on kymmenen viime vuoden aikana vastannut 1900-luvun keskiarvoja ja jopa ylittänyt ne. Myös sosiaali- ja terveysalan yhdistyksiä on syntynyt vähintään samaan tahtiin kuin 1900-luvulla. Tämä kertoo siitä, että yhdistystoiminta yleensä ja erityisesti sosiaali- ja terveysalan yhdistystoiminta ei ole korvautunut muulla tavoin järjestetyllä kansalaistoiminnalla, vaikka vastakkaisia arvioita esitetään usein. Rekisteröintilukujen perusteella yhdistykset ovat pystyneet säilyttämään perinteisen vahvan asemansa kansalaistoiminnan organisointimuotona.

Yhdistyksiä perustetaan ja puretaan kaikkialla – vilkkaimmin siellä, missä on eniten ihmisiä

Uusia sosiaali- ja terveisyhdistyksiä on kymmenen viime vuoden aikana rekisteröity kahdessa kolmesta nykyisistä kunnista. Yhtä suuressa osassa kuntia yhdistyksiä on purkautunut. Tämä kuvastaa hyvin sitä, että käytännössä joka puolella maata syntyy ja kuolee yhdistyksiä. Uusia yhdistyksiä sekä perustetaan että puretaan eniten väkiluvultaan suurissa kaupungeissa.

Kasvava osa uusista yhdistyksistä on muita kuin ”perinteisiä” potilas-, lastensuojelu-, vanhus-, vammais- ja päihdeyhdistyksiä

Yhä suurempi osa uusista sosiaali- ja terveisyhdistyksistä ei toimi vain esimerkiksi diagnoosin, sairauden tai erityisen tilanteen perusteella määritellyn yhden ihmisryhmän hyväksi. Sen sijaan niiden sääntöjen tarkoituksena luetellaan monista eri syistä johtuvia erityisiä elämäntilanteita ja niihin liittyviä ongelmia. Tällaiset yhdistykset tukevat esimerkiksi sairauden, vamman, työttömyyden, köyhyyden, velkaantumisen, päihderiippuvuuksien, vankeustuomion, yksinäisyyden, maahanmuuttajuuden tai yhtä aikaa useamman syyn vuoksi vaikeuksissa tai syrjäytymisvaarassa olevia tai jo syrjäytyneitä. Ne nimeävät toimintansa kohdejoukoksi samaan aikaan useita eri ihmisryhmiä tai kaikki toiminta-alueensa apua tarvitsevat ihmiset. Osa pyrkii edistämään laajasti hyvinvoinnin eri osa-alueita toiminta-alueellaan.

Lisääntyvä kansainvälisyys näkyy sosiaali- ja terveisyhdistysten toiminta-alueiden laajenemisena muihin maihin ja maanosiin

Moni uusista sosiaali- ja terveisyhdistyksistä suuntaa toimintansa kokonaan tai osittain ulkomaille. Tämä näkyy eri toimialoilla, esimerkiksi lastensuojeluyhdistyksissä, vammaisyhdistyksissä ja erityisesti muuhun terveyteen ja hyvinvointiin liittyvissä yhdistyksissä. Osa suuntauksesta selittyy sillä, että samalla kun maahanmuuttajien määrä on kasvanut, myös heidän perustamiensa yhdistysten määrä on lisääntynyt. Monet maahanmuuttajien yhdistykset pyrkivät auttamaan heidän lähtömaissaan asuvia ihmisiä ja kohentamaan sikäläisiä elinoloja. Myös tietoisuus köyhyyden, luonnonkatastrofien, sotien ja suuronnettomuuksien tuomasta hädästä saa ihmisiä perustamaan yhdistyksiä avun välittämiseksi sitä tarvitseville.

Yhdistykset vastaavat entistä eriytyneempiin tarpeisiin

Kymmenen viime vuoden aikana on rekisteröity yhä pienempien ja spesifimpien potilas-, vamma- ja diagnoosiryhmien erityistarpeisiin vastaavia yhdistyksiä. Kuvaavia esimerkkejä ovat harvinaisiin sairauksiin ja vammoihin liittyvät yhdistykset, erilaisista allergioista kärsivien yhdistykset, erilaisia syöpiä sairastavien yhdistykset sekä eri ikäryhmille tarkoitettut potilasyhdistykset. Tämä kehitys kertoo siitä, että entistä rajatumpia ihmisryhmiä kokoavien toimijoiden merkitys tiedonvälittäjinä, edunvalvojina ja vertaisuutta ja kokemusasiantuntijuutta välittävinä verkostoina suurten järjestöjen rinnalla koetaan tärkeäksi.

Uusia yhdistyksiä syntyy yhdistämään voimia ja rakentamaan yhteistyötä

Toimintaympäristön muutoksiin ja vaatimuksiin vastatakseen järjestöt ovat päätyneet kokoamaan voimiaan ja rakentamaan erilaisia yhteenliittymiä. Tavoitteena on ollut muun muassa vaikuttavampien organisaatioiden aikaansaaminen sekä talouden ja toiminnan synergiahyötyjen saavuttaminen. Sosiaali- ja terveysjärjestökentässä on tapahtunut kymmenen viime vuoden aikana fuusioita valtakunnallisella ja paikallisella tasolla. Samana vuonna 2011 rekisteröidyt päihdejärjestöjen fuusion tulos EHYT ry, lomajärjestöjen yhteenliittymä Hyvinvointilomat ry ja kolmen valtakunnallisen sosiaali- ja terveysjärjestön yhdistymisen tulos SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry ovat esimerkkejä tästä kehityksestä. Esimerkki uusista yhteistyöjärjestöistä on vuonna 2006 rekisteröity Eläkeläisliittojen etujärjestö EETU ry. Myös lukuisia alueellisia yhteistyöyhdistyksiä on rekisteröity eri alojen sosiaali- ja terveysyhdistyksille.

- Harvinaiset-verkosto. <http://www.harvinaiset.fi/harvinaisia-sairauksia>
- Järjestöbarometri 2012 (2012). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Hakkarainen Tyyne, Särkelä Riitta, Eronen Anne. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2013 (2013). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Eronen Anne, Hakkarainen Tyyne, Londén Pia, Peltosalmi Juha, Särkelä Riitta, SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.
- Järjestöbarometri 2014 (2014). Ajankohtaiskuva sosiaali- ja terveysjärjestöistä. Peltosalmi Juha, Hakkarainen Tyyne, Londén Pia, Kiukas Vertti ja Särkelä Riitta. SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry, Helsinki.
- Patentti- ja rekisterihallituksen PURKKI-tietokanta purkautuneista yhdistyksistä. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi:9057/haku.htx>
- Patentti- ja rekisterihallituksen Yhdistysnetti. <http://yhdistysrekisteri.prh.fi/ryhaku.htx>
- Peltosalmi Juha, Siisiäinen Martti (2001). Yhdistysten toimialan mukainen luokittelumalli. Jyväskylän yliopiston sosiologian julkaisuja 67. Jyväskylä.
- Peltosalmi Juha, Siisiäinen Martti (2010). Yhdistysten toimialan mukainen luokittelumalli II. Patentti- ja rekisterihallituksen julkaisuja 1/2010. Helsinki.
- Siisiäinen Martti (2002). Yhdistyslaitos vuosituhannen vaihteessa. Teoksessa Ruuskanen Petri (toim.). Sosiaalinen pääoma ja hyvinvointi. Näkökulma sosiaali- ja terveysaloille. Keuruu.
- Siisiäinen Martti (2005). Sosiaali- ja terveysalan järjestöjen kehityssuuntia Suomessa. Teoksessa Leppänen Airi (toim.). Kansalaisyhteiskunta liikkeessä yli rajojen. Tampere.
- Siisiäinen Martti, Kankainen Tomi (2009). Järjestötoiminnan kehitys ja tulevaisuudennäkymät Suomessa. Teoksessa Suomalaiset osallistujina. Katsaus suomalaisen kansalaisvaikuttamisen tilaan ja tutkimukseen. Oikeusministeriö. Helsinki.
- Tilastokeskus. Tilastokeskuksen PX-Web-tietokannat.
- Yhdistyslaki (26.5.1989/503). <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1989/19890503>

LIITE 1. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt uudet sosiaali- ja terveysyhdistykset toimialoittain.

		2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Yhteensä
Kansanterveys-	n	93	94	89	72	85	82	109	80	77	97	878
yhdistykset	%	52,2%	55,6%	56,0%	52,9%	50,6%	53,9%	57,4%	54,4%	40,1%	56,1%	52,8
Lastensuojelu-	n	25	29	25	25	36	26	49	40	58	47	360
yhdistykset	%	14,0%	17,2%	15,7%	18,4%	21,4%	17,1%	25,8%	27,2%	30,2%	27,2%	21,6
Vanhus-	n	26	16	18	13	17	15	8	5	23	12	153
yhdistykset	%	14,6%	9,5%	11,3%	9,6%	10,1%	9,9%	4,2%	3,4%	12,0%	6,9%	9,2
Vammais-	n	10	9	7	11	10	4	11	1	8	5	76
yhdistykset	%	5,6%	5,3%	4,4%	8,1%	6,0%	2,6%	5,8%	0,7%	4,2%	2,9%	4,6
Nuorisokasvatus-	n	5	9	8	5	10	16	5	8	14	8	88
yhdistykset	%	2,8%	5,3%	5,0%	3,7%	6,0%	10,5%	2,6%	5,4%	7,3%	4,6%	5,3
Loma-	n	0	0	0	0	1	0	1	0	0	0	2
yhdistykset	%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,6%	0,0%	0,5%	0,0%	0,0%	0,0%	0,1
Päihde-	n	19	12	12	10	9	9	7	13	12	4	107
yhdistykset	%	10,7%	7,1%	7,5%	7,4%	5,4%	5,9%	3,7%	8,8%	6,3%	2,3%	6,4
Yhteensä	n	178	169	159	136	168	152	190	147	192	173	1664
	%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

LIITE 2. Vuosina 2005–2014 rekisteröidyt uudet sosiaali- ja terveysyhdistykset kunnittain.